

Závěr

Privést pachatele trestného činu k odpovědnosti. Tak je možno zjednodušeně vyjádřit hlavní úkol trestního řízení. Cesta k dosažení tohoto úkolu se však vyznačuje mimořádně obtížnými momenty konfliktu dvou odlišných zájmů, na jedné straně zájem na účinné ochraně společnosti dopadením a spravedlivým potrestáním pachatele trestného činu, na straně druhé nutný respekt a ochrana základních práv a svobod osoby, proti níž se řízení vede. I s přihlédnutím k předložené práci lze konstatovat, že vůdčím symbolem všech negativních důsledků spojených s trestním řízením je právě vazba. Naproti tomu však nelze opomíjet zatím nezastupitelnou roli tohoto institutu v trestním řízení, neboť přes všechna svá úskalí vazba nezanedbatelným způsobem podporuje a chrání účel trestního řízení. Jsou-li pravidla pro její aplikaci správně nastavena a příslušnými orgány v praxi také náležitě respektována, dají se její negativní konsekvence omezit na nezbytné a ústavně akceptovatelné minimum.

V jednotlivých částech této práce byla podrobena rozboru právní úprava vazby uplatňující se v rámci trestního řízení, někdy nazývaná též vyšetřovací. Z hlediska rozsahu práce nebylo možné pokrýt ostatní případy vazby, které jsou tak zmíněny pouze krátkým výčtem v úvodu práce. Prostoru se nedostalo rovněž některým dalším otázkám s vazbou velmi blízce souvisejícím, například otázce odpovědnosti státu za nezákonné či nespravedlivé rozhodnutí o vazbě nebo otázce omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody, okrajově byl charakterizován i výkon vazby.

Jedním z cílů práce určených na jejím počátku byl i cíl zmapovat vývoj a další směřování právní úpravy vazby. Na závěr je možné zhodnotit, že se tato oblast vyznačuje zvláště vysokou dynamikou vývoje vedenou snahou zákonodárce o neustálé zkvalitňování právní úpravy. Ne vždy se však tento vývoj ubíral správným směrem. Pokus o maximální zpřísnění a urychlení vazebního řízení ve smyslu zavádění nových pravomocí a povinností orgánů činných v trestním řízení, zkracování a rozdělování lhůt, se v praxi i přes nesporné úspěchy neprojevil jednoznačně pozitivně. Naopak se ukázalo, že tím byla vytvořena zákonná úprava nadbytečně formální, jež může působit i kontraproduktivně a vést ke zpomalení celého řízení. Jako nejlepší východisko se pak nabízí celkové zjednodušení a vytvoření přehledného komplexu pravidel s jasným a ústavně souladným rozdělením pravomocí mezi orgány činnými v trestním řízení, s vymezením jejich povinností tak, aby respektovalo podstatu a účel jednotlivých fází trestního řízení, a při jednoznačném určení povahy rozhodnutí a lhůt uplatňujících se ve vazebním řízení. Tyto a další závěry do jisté míry reflektuje připravovaná rekonstrukce trestního práva procesního, jak o tom bylo pojednáno výše. Nadále však

zůstávají neřešeny některé částečně sporné otázky (například povinnost soudce vyjádřit se v rozhodnutí o vzetí do vazby vydaném v soudní fázi řízení k otázce důvodnosti obvinění, které tak lze chápat jako předjímání jeho budoucího rozhodnutí ve věci).

Za zásadní lze na závěr označit rovněž vliv judikatury na právní úpravu vazby. Již na počátku bylo předpokládáno, že podstatná část výkladu bude podpořena a dovysvětlena pomocí publikovaných rozhodnutí obecných soudů, nálezů Ústavního soudu a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Rozsah, ve kterém se tak stalo, svědčí na jedné straně o obtížnosti a časté nejednoznačnosti právní úpravy, na straně druhé vyjadřuje vzácnou a citlivou povahu celé materie, i vážnost, se kterou k ní soudy přistupují. Ústavní soud se výkladem zákonného omezení osobní svobody obviněného zabývá nepřetržitě, přičemž vždy zdůrazňuje povinnost restriktivního výkladu norem omezujících základní práva a svobody. Jakých, mnohdy překvapivých podob tento restriktivní výklad může nabývat, bylo naznačeno v textu práce. Zde lze snad pro zajímavost poukázat na zásah Ústavního soudu do zákonné úpravy vazby, ke kterému došlo v samotném závěru zpracování tohoto textu a kterým Ústavní soud zrušil v trestním řádu úpravu platnou téměř padesát let (nález sp. zn. Pl. ÚS 6/10 – viz kapitola 6.3.1).

Nezbývá než dodat, co bylo nanejvýš zřejmé již na počátku zkoumání, že problematika vazby je mimořádně závažnou a citlivou materií, jež vyžaduje precizní zákonnou úpravu a mimořádnou obezřetnost orgánů činných v trestním řízení při zacházení s touto úpravou. Rozhodnutí o vzetí do vazby představuje rozhodnutí „o zbytku života“ osoby, jejíž vina se v řízení může a nemusí prokázat, což je třeba mít neustále na paměti.